

Keskustelun pohjaksi susilähettiläille

Teksti: Ilona Hankonen

Tähän osioon olen koonnut pohdintoja diojen aihepiirien ja vierailuilla mahdollisesti esille tulevien teemojen pohjalta. Tarkoituksena on, että mietit vierailuilla mahdollisesti esiin nousevia teemoja ja kysymyksiä ennakkoon ja haastat omia ajatuksiasi.

Alueilla, joilla susia elää, susi on voimakkaita intohimoja herättävä aihe. Muista tämä lasten kanssa keskusteltaessa. Vältä julistamista ja ”oikean asenteen” tyrkyttämistä. Jos vanhempien asenne on täysin vastakkainen kuin Luonto-Liiton kouluvierailijan ja molemmat tukeutuvat vahvasti maailmankatsomukselliseen argumentointiin, on selvää, että lapsi päätyy luottamaan vanhempiinsa. Tällöin keskustelunavaus menee hukkaan. Vahvan asennekasvatuksen sijasta kannattaa siis valmistautua rakentavaan keskusteluun hankalista asioista, yleisön erilaisten tunteiden hyväksymiseen ja niistä keskustelemiseen. On hyvä valmistautua myös siihen, että joukossa voi olla lapsi, jolla on voimakkaita suteen kohdistuvia pelkoja.

Muista, että susista ei ole kenenkään pakko pitää. Susi voi herättää samassakin ihmisessä erilaisia, sekä myönteisiä että kielteisiä mielikuvia. Tärkeintä on ymmärtää, että aiheeseen voidaan suhtautua järkevästi, ongelmiin kestäviä ratkaisuja hakien ja että lakia pitää noudattaa. Kielteisiä asenteita sutta kohtaan voi ymmärtää, jos seudulla on sattunut esimerkiksi laidunvahinkoja, mutta metsästysrikoksia tai pelottelua ei tarvitse ymmärtää eikä pidä hyväksyä.

Vierailu susiseudun alakoulussa on onnistunut, jos lapset saavat sen avulla

- tietoja suden käyttäytymisestä ja kiinnostusta uuden tiedon hankkimiseen
- valmiuksia käsitellä pelkojaan ja voittaa niitä
- valmiuksia torjua pelottelua ja suhtautua kriittisesti pelkoa lietsovaan materiaaliin
- valmiuksia keskustella suden herättämistä erilaisista tunteista, asenteista ja ajatuksista
- valmiuksia ymmärtää, miksi aikuisten suhtautuminen susiin ei aina ole järkevää ja että järkeviäkin suhtautumistapoja on olemassa
- valmiuksia ymmärtää, että kaikilla lajeilla on paikkansa luonnossa ja että uhanalaista lajia tulee suojella
- valmiuksia ymmärtää, että luonto ei aina toimi ihmisen toivomalla tavalla, mutta ongelmia voidaan ratkaista myös tappamatta harvinaisia eläimiä
- tietoa metsästyksen pelisäännöistä ja eettisistä periaatteista

Älä leimaa lasten kielteisiä tai myönteisiä luonnehdintoja oikeiksi tai vääriksi.

Heti vierailun alussa lapset saavat luonnehtia sutta. Luonnehdinnat voivat olla toteavia (peto, iso, harmaa) tai arvottavia / tunnepitoisia (kamala, pelottava, julma, ihana, söpö, arvokas)

Kielteisiä tunnepitoisia ilmaisuja voi avata kertomalla, että luonnossa eläinlajit ovat erikoistuneet erilaiseen ravintoon. Petoeläin syö nälkänsä, kuten me ihmisetkin. Eläimet eivät ole hyviä tai pahoja.

Lasten esittämiä kielteisiä arvioita ei pidä torjua. Niitä voi sen sijaan purkaa kysymällä, mikä tekee sudesta pelottavan, pahan, vaarallisen tms. Sen jälkeen kielteisiä luonnehdintoja voi suhteellistaa esim. toteamalla,

että me ihmisetkin olemme osittain petoja, monet isot eläimet voivat olla pelottavia, luonnoneläimet hyvin harvoin aiheuttavat vaaraa ihmiselle, koska ne pelkäävät ihmistä yms.

Kielteisten mielikuvien voima vähenee, kun kohde rinnastuu muihin eläimiin. Susi ei poikkea erityisesti muista luonnoneläimistä. Se voi olla pelottava tai jopa vaarallinen jossain mielessä, mutta ei lähtökohtaisesti pelottavampi tai vaarallisempi kuin mikään muukaan eläin. Hyvin monenlaisia asioita voi pelätä: käärmeitä, hämähäkkejä, korkeita paikkoja.

Tunneperäisen asennoitumisen voimaa voit vähentää yksinkertaisesti omalla esimerkillä: älä itsekään käytä sudesta emotionaalisesti värittyneitä ilmaisuja (upea, hieno, uljas), vaikka ne tuntuisivat sinusta hyviltä. Osoita omalla esimerkilläsi, että susi on eläin muiden joukossa ja siitä voi keskustella asiallisesti.

Pelko

Jos ryhmässä ei tule esille erityisiä suteen kohdistuvia pelkoja, aihetta ei ole tarpeen käsitellä kovin syvällisesti. Jos aihe näyttää herättävän pelkoa joissain lapsissa, pelosta kannattaa keskustella. Voit avata keskustelun esimerkiksi kertomalla, mitä asiaa itse pelkää tai pelkäsit lapsena ja miten olet oppinut hallitsemaan pelkoasi. Pelko voi olla hyvin arkinen: katolle nouseminen, hissillä ajaminen, ampiainen...

Tärkeitä pelkoon liittyviä näkökohtia:

- Suuri määrä asiantietoa ja tilastollisia faktoja (esim. hirvi tappaa enemmän kuin susi, koira on vaarallisempi kuin susi...) ei välttämättä lievitä lasten pelkoa. Lasten (tai aikuistenkaan) kyky käsitellä pelkoa rationaalisesti ei ole kovin kehittynyt
- Älä leimaa pelkoa turhaksi tai naurettavaksi, pyri luomaan vierailulla ilmapiiri, jossa lapset uskaltavat kertoa myös pelottaviksi kokemistaan asioista
- Kerro, että peloista kannattaa aina puhua jonkun kanssa: vanhempien, opettajan tms. Pelkoa ei kannata jäädä yksin miettimään.
- Kerro, että pelottelu ja toisen pelkojen pahentaminen on väärin, samoin toisten peloille naureskelu. Aikuisilla on vastuu siitä, että he eivät puheillaan tai teoillaan aiheuta lapsille pelkoja tai pahenna niitä.
- Kerro, että peloista on mahdollista päästä eroon. Pelottavaa tilannetta voi harjoitella vaikka aikuisen kanssa: jos marjametsään meneminen yksin tuntuu pelottavalta, pyydä aikuinen mukaan. Suteen voi tutustua yhdessä turvallisen aikuisen kanssa vaikka katsomalla eläinkirjasta kuvia ja tietoja eläimestä. Miten itse olet toiminut pelottavissa tilanteissa?
- kerro, että susi pelkää ihmistä aina vähintään yhtä paljon kuin ihminen sitä.
- Jos vaikuttaa siltä, että pelko on opittu kotoa vanhempien asenteista, voit kertoa, että aikuisetkin voivat pelätä uusia asioita, vaikka pelon kohde ei olisi vaarallinen. Susia on ollut Suomessa lasten näkökulmasta aina, mutta vanhempien näkökulmasta vasta vähän aikaa ja monet aikuiset kokevat ne uudeksi asiaksi.
- Pelkoa voi helpottaa jokin yksinkertainen toimintamalli, esimerkiksi: jos susi tulee vastaan, se ei näe minua, jos olen ihan paikallani, koska sillä on huono näkö.

Susi ja koira

Susi ja koira ovat samaa lajia. Laji taksonomisena yksikkönä määritellään siten, että yksilöt, jotka muutenkin kuin satunnaisesti voivat tuottaa keskenään lisääntymiskykyisiä jälkeläisiä kuuluvat samaan lajiin.

Alakouluikäisille ei ole tarpeen esittää lajin määritelmää eikä perusteita suden ja koiran samanlajisuudelle, mutta tämä asia on hyvä mainita ja vierailijan on hyvä perehtyä asiaan kysymysten varalta. Koira ja susi voivat tilaisuuden tullen risteytyä, vaikka tämä ei ole kovin yleistä. Koira on suden alalaji, tieteelliseltä nimeltään *Canis lupus familiaris*. Koiran ja suden risteymistä ei ole tarpeen alakouluikäisille kertoa, jos ei aiheesta erikseen kysytä, koska asia saattaa aiheuttaa sekaannuksia lasten mielissä.

Koiran ”hyvät ominaisuudet” pohjautuvat suden lauma- ja saalistuskäyttäytymiseen. Koira ja susi ovat samaa lajia ja susi käyttäytyy laumassa, kuten koira ihmisperheessä. Koiran monet erilaiset tehtävät (muutkin kuin metsästykseen liittyvät!) pohjautuvat suden saalistuskäyttäytymiseen. Susi etsii ravintoa hajun perusteella tai vartoi haaskaa, koira voi ”saalistaa” hajunsa avulla vaikka kadonneita ihmisiä, hometta tai huumeita tai vartioida kotipihaa.

Koiran käyttäytyminen on hyvin samanlaista kuin suden. Ihmisperhe on kesykoiran ”susilauma” ja ihmiset lauman johtajia. Myös susilaumassa on arvojärjestys. Myös sudet pitävät toisistaan paljon ja viihtyvät toistensa seurassa: ne leikkivät, tervehtivät toisiaan, eivätkä vietä mielellään pitkiä aikoja yksin. Susi / koira on laumaeläin. Koira on ihmisen vanhin kotieläin. Lähes kaikki kotieläimet ovat laumaeläimiä. Myös ihminen on laumaeläin. Laumaeläinten kesyttäminen on ollut ihmiselle helppoa. Ihminen hyötyy monista koiran ominaisuuksista ja taidoista, jotka ovat alun perin suden saalistustaitoja: koira noutaa saalista, ajaa riistaa, etsii hajun perusteella esineitä, ihmisiä ja eläimiä, vartioi. Myös paimentaminen on saaliin ajamisesta kehittyneitä käyttäytymistä: paimenkoira ajaa saalista, kuten susi ja saattaa näytkiä takajalkoihin kuten susi saavuttaessaan saaliinsa, mutta saalistus jää paimenkoiralla ”kesken”, eikä se vahingoita paimennettaviaan. Ilman koira Suomessa ei voisi olla ihmisiä, koska ihminen on tullut tänne alun perin suurten riistaeläinten perässä ja tarvinnut koira apuna niiden metsästämiseen.

Laumassa saalistaminen on suden ominaisuus, joka joissain ihmisissä aiheuttaa pelkoa tai vihaa. Tämä sama ominaisuus on kuitenkin juuri se, jonka takia koira kesytettiin kotieläimistä ensimmäisenä ja jonka takia koira on ihmisille niin rakas ja tärkeä ystävä ja apulainen ja soveltuu niin monenlaisiin tehtäviin.

Suden ja koiran eroista ja etenkin yhtäläisyyksistä kertoessasi on tärkeää huomata, miten samanlaisia nämä kaksi saman lajin alalajia lopulta ovat, vaikka jotkut koirarodut eivät ulkoisesti muistuta sutta enää lainkaan. Pienessä sylikoirassakin on sisällä susi: se juoksee ”saaliin” (lelujensa) perässä, ulkoilee ihmisen (laumansa) kanssa, leikkii kuten susi ja syö liharavintoa. Se saattaa noutaa ihmiselle tavaroita, kuten susi kanniskelee haaskan luita ja tuo niitä laumatovereilleen.

Syökö susi ihmisiä?

Jos lapset ottavat esille ihmisen suden ravintona, tämän käsityksen voi korjata toteamalla, että susi ei syö ihmisiä. 1800-luvulla tapahtuneita susien hyökkäyksiä lasten kimppuun ei aktiivisesti kannata ottaa esille alakouluikäisten kanssa, koska asia herättää varmasti pelkoa. Joillain paikkakunnilla näistä tapauksista kuitenkin puhutaan edelleen ja niitä käytetään jopa tarkoituksellisesti susipelon lietsomiseen. Erityisen paljon sudet tappoivat lapsia aikoinaan Varsinais-Suomessa Mynämäen ja Nousiaisten seudulla, jossa suhtautuminen suteen on viime vuosina ollut hyvin vaikeaa. On mahdollista, että 1800-luvun tapahtumat vaikuttavat suhtautumiseen vieläkin jollain tavalla. Mahdollisesti joku lapsista on kuullut hyvinkin ahdistavia

tarinoita näistä tapahtumista. Mikäli selvästi osoittautuu, että ryhmän lapset ovat nämä tarinat kuulleet, niistä on syytä keskustella. Tämä kuitenkin todella edellyttää sitä, että asia on lapsille entuudestaan tuttu, he haluavat siitä puhua ja että joukossa ei ole aivan pienimpiä oppilaita. Aiheesta keskusteltaessa on oltava varovainen, koska alakouluikäisen psyykelle asia on rankka. Mieti etukäteen, miten toimit, jos joudut käsittelemään asiaa.

Jos lapset itse ottavat aiheen esille ja ovat siitä selvästi kuulleet, voi todeta, että tuolloin susia oli hyvin paljon ja niiden joukossa todella oli muutama, jotka kävivät ihmisten kimppuun. Nämä yksilöt olivat ehkä nälkiintyneitä, sairastivat vesikauhua tai ne liikkuivat villiintyneiden koirien seurassa. Tuohon aikaan villikoiria oli runsaasti. Aihetta voi suhteellistaa kertomalla, että mikä tahansa muukin eläin voi muuttua arvaamattomaksi ollessaan sairas, nälkiintynyt tai loukkaantunut. Nykyään Suomen sudet ovat terveitä, niillä on luonnossa runsaasti ravintoa ja ne karttavat ihmistä. Niillä ei ole mitään syytä käydä ihmisten kimppuun. 1800-luvun tapahtumia ei ole tarpeellista yrittää ”selittää pois”. Emmehän tiedä, mikä lopulta aiheutti joidenkin susiyksilöiden päätymisen käyttämään ihmisiä ravintona. Tärkeää on kuitenkin ymmärtää, että tällaisen käyttäytymisen todennäköisyys on hyvin pieni ja että tämä ei tee sudesta mitenkään ratkaisevasti muista eläimistä poikkeavaa ihmisten turvallisuuden kannalta.

Lasten voi olla vaikea ymmärtää, että 1800-luvun yhteiskunta oli hyvin erilainen kuin nykyään. Voit esimerkiksi kysyä, onko joku lapsista käynyt Intiassa tai jossain Afrikan maassa. Oliko siellä koiria? Mitä lapset siellä tekivät? Myös 1800-luvun Suomi oli hyvin köyhä ja kehittymätön. Koirat eivät olleet lemmikkieläimiä, eikä niistä juuri huolehdittu. Maaseudulla saattoi olla isoja, kymmenien yksilöiden villikoira-aloja. Ihmiset olivat hyvin köyhiä ja ruokaa oli liian vähän. Suuri osa lapsista oli aliravittuja. Joka viides lapsi kuoli pienenä. Ihmiset metsästivät paljon saadakseen ruokaa ja esimerkiksi hirvi oli lähes hävinnyt sukupuuttoon liikametsästyksen takia. 1860-luvulla Suomessa oli nälänhätä, joka tappoi 10 % väestöstä. Tuolloin hirvet ja kaikki muukin riista pyrittiin ampumaan ihmisten ravinnoksi. Susia ja villikoiria oli paljon ja niillä oli ravintoa luonnossa vain vähän. Monet niistä olivat sairaita. Karjaeläimet vietiin kesäksi metsään laiduntamaan ja lasten tehtävä oli paimentaa niitä metsissä kaukana kotoa.

Suden ”vaarallisuutta” voi myös suhteellistaa vertaamalla sitä muihin eläimiin. Koirat tappavat Suomessa keskimäärin yhden ihmisen vuodessa, nautojen ja hevosten potkuihin kuolee toisinaan ihmisiä, hirvieläimet aiheuttavat ihmisten kuolemiin ja loukkaantumisiin johtavia liikenneonnettomuuksia. Linnuista esimerkiksi pesäänsä puolustava viirupöllö voi aiheuttaa vakavia vammoja. Ehkä vaarallisin villieläin on puutiainen, joka aiheuttaa vuosittain useille ihmisille kuolemaan johtavan sairauden. Karhu on tappanut Suomessa aikuisen miehen 1990-luvulla. Kaikkia esimerkkejä ei tietenkään ole syytä nuorelle yleisölle luetella, eikä pidä luoda kuvaa, että eläimet yleensäkin ovat vaarallisia ja pelottavia. Vertaaminen muiden ”ei-pelottavien” eläinten vaarallisuuteen voi kuitenkin olla hyvä keino vähentää suteen kohdistuvaa pelkoa. Voi myös todeta, että suurimmat vaarat ihminen aiheuttaa itse itselleen. Kuinka moni lapsista unohti tänä aamuna pyöräilykypärän kotiin?

Vuonna 2010 kuoli Suomessa 2466 ihmistä tapaturmaisesti, liikenneonnettomuuksissa, hukkumalla ja muissa tapaturmissa. Heistä 26 oli alle 14-vuotiaita lapsia. Luonnon petoeläimet ovat tappaneet Suomessa sadan vuoden aikana vain yhden ihmisen.

Metsästys

Suden uhanalaisuus johtuu *vainosta*. Vaino ei ole *metsästystä*, vaan luvatonta, rikollista villieläinten tappamista. Susi on *riistaeläin*, mutta se on *rauhoitettu*. Sen metsästyksen tarviin aina erillinen *lupa*. Jos

suden suojelussa onnistutaan ja susikanta kasvaa elinvoimaiselle tasolle, lajia on jälleen mahdollista ja kenties syytäkin metsästää. Voit avata kurssiivilla olevia käsitteitä lapsille ikätason mukaan. Jos joukossa on pienempiä koululaisia tai eskarilaisia, menevät käsitteet helposti yli hilseen. Kovin käsitteelliselle tasolle asiaa ei kannata viedä, mutta voit avata näitä käsitteitä, jos ne tulevat lasten omasta aloitteesta esille.

Sutta on aikoinaan metsästetty sen arvokkaan turkin takia. Nykyään susia on kuitenkin niin vähän, ettei niitä voida metsästää normaalina riistana, kuten vaikka hirveä. Lupa voidaan myöntää vain painavasta syytä, esimerkiksi silloin, jos susi on loukkaantunut. Esimerkiksi se, että susi syö yöllä ulos vapaaksi päästetyn koiran, ei riitä syyksi suden kaatamiseen, koska vahinko johtuu silloin koiranomistajan omasta huolimattomuudesta.

Viime vuosina on sutta saanut Suomessa metsästää entistä enemmän ns. kannanhoidollisten lupien turvin. Tämä on laillista metsästystä, eikä sillä ole tekemistä rikollisuuden kanssa, mutta siihen voi suhtautua kriittisesti, koska susi on edelleen hyvin uhanalainen laji. Susia on vähemmän kuin esimerkiksi saimaannorppia. Lapset eivät välttämättä osaa hahmottaa erilaisten toimijoiden rooleja susipolitiikassa, joten ainakaan pienimmille ei ole tarpeellista kertoa Luonto-Liiton kantaa kannanhoidolliseen metsästykseseen, mutta uhanalaisen lajin metsästyksen oikeutusta voi polemisoida ja siitä voi keskustella yleisön ikätaso huomioiden. Pienimpien kanssa aihetta ei ehkä ole syytä ottaa esille. Vältä keskustelussa voimakkaita kannanottoja ja lähesty aihetta keskustellen.

Yleisöltä voi nyt kysyä, kuinka monen vanhemmat harrastavat metsästystä tai kalastusta. Osa vastannee myöntävästi. Tähän voi todeta, että hienoa, ne ovat hyviä harrastuksia. Kysy myös, onko joku lapsista itse ollut mukana metsästystilanteessa. Anna lapsille taas puheenvuoro ja tilaisuus kertoa kokemuksistaan.

Minkälaisia asioita metsästäjän tai kalastajan on muistettava? Lapset varmasti mainitsevat lain määrittämiä asioita: rauhoitusajat, metsästyskortti, luvat, kalojen alamitat, kalastusmaksut. Erityisesti metsästykseseen itse osallistuneet voivat kertoa, millaisia ohjeita tilanteessa on annettu ja pitää noudattaa: Hirvenajossa punainen pipo, pitää noudattaa metsästyksenjohtajan ohjeita, sorsastuksessa ei saa ampua liian kaukaa, veneessä ei saa liikkua varomattomasti...

Riistaeläimet voivat hyvin, kun jokainen metsästäjä noudattaa lakeja ja määräyksiä. Suden uhanalaisuus johtuu siitä, että jotkut eivät noudata sen rauhoitusmääräyksiä, vaan ampuvat susia luvatta. Luvatta rauhoitetun eläimen ampuva tekee väärin myös muita metsästäjiä kohtaan. Jos kaikki eivät noudata sääntöjä, siitä koituu harmia myös niille, jotka toimivat oikein. Koko harrastus voi leimaantua väärin toimivien takia. Rikoksentehtäjälle itselleen luvattomasta sudenkaadosta voi koitua ankarat seuraamukset.

Asiaa voi havainnollistaa vaikka näin:

- Jos joku lapsista kertoo käyvänsä vanhempien kanssa sorsastamassa, pyydä kertomaan sorsastukseen liittyvistä säännöistä. Entä, jos seuran metsästyspaikalle tulisi seuran kuulumattomia metsästäjiä, joilla ei ole metsästyslupaa? Entä, jos joku metsästäisi keväällä sorsien pesimäaikaan ja pesinnät epäonnistuisivat? Tämä olisi väärin sekä riistaeläimiä että sääntöjä noudattavia metsästäjiä kohtaan. Sorsakanta saattaisi romahtaa, poikaset kuolla nälkään pesissä ja lakia noudattavat metsästäjät jäisivät ilman saalista.
- Seurueenne on saanut viisi hirvilupaa ja maksanut ne. Miltä tuntuisi, jos joku porukkaan kuulumaton ampuisi seuran mailta luvatta hirviä ja teiltä jäisi sen takia saalis saamatta?

Voit itse keksiä lisää esimerkkejä sen pohjalta, millaisia metsästysharrastuksia ryhmässä on tai aivan muilta elämänaloilta. Välituntileikeissäkin on säännöt ja jos niitä ei noudateta, ei leikki kohta ole enää kenestäkään kivaa!

Tärkeää on, ettet välitä lapsille kielteistä kuvaa metsästyksestä yleensä. Suhtaudu asiaan myönteisesti, vaikka et itse pitäisi metsästysharrastusta arvossa. Muista, että maaseudulla metsästys on hyvin tavallinen harrastus, jota varmasti harrastetaan lasten kodeissa. Yleisön on tärkeää ymmärtää ero lakien mukaan tapahtuvan metsästyksen ja rikollisen toiminnan välillä. Hyvä metsästäjä kunnioittaa kaikkia riistaeläimiä ja noudattaa tarkasti sääntöjä. Aiheesta on syytä keskustella juuri maaseutukouluissa, joissa osa lasten vanhemmista varmasti harrastaa metsästystä. Sellaisessa kaupunkikoulussa, jossa aihe on lapsille vieras, sen käsittelyn voi ohittaa ja ottaa esimerkkejä sääntöjen noudattamisen tärkeydestä muilta elämänaloilta.

Lajisuojelun etiikka

Meillä kaikilla on vastuu siitä, että uhanalaiset lajit säilyvät. Mieti jo valmiiksi ennen vierailua, miten haluat esittää näkemyksen suden 'oikeudesta' elää luonnossa ja säilyä lajina. Alakouluikäisten kanssa ei keskustelua kannata viedä kovin käsitteelliselle tasolle. Älä puhu lajien itseisarvosta tms. tai pohdi suden "hyötyjä" ihmisen tai muun luonnon kannalta. Monikaan alakouluikäinen ei kykene käsittelemään aihetta tällä tasolla. Onko seuraavista yksinkertaisista ajatuksista apua?

- Ihmisellä on vastuu suojella luontoa ja muita lajeja ("viljele ja varjele")
- Ihminen ja susi mahtuvat samoille alueille, kun vain osaamme suhtautua suteen järkevästi
- Susi on arvokas ja kiinnostava, kuten muutkin eläinlajit
- Luontoon pitää suhtautua kunnioittavasti
- Oikeuksiin liittyy aina velvollisuuksia: jos eläinlajia metsästetään, pitää myös huolehtia lajin säilymisestä ja saaliseläinten kunnioittavasta kohtelusta. Jos on oikeus pitää koiraa, on myös velvollisuus suojata se kunnon tarhalla tai ottaa se sisälle suojaan.
- Kaikessa toiminnassa pitää noudattaa yhteiskunnassa sovittuja pelisääntöjä. Luonnoneläinten laitton tappaminen on rikos.
- Susi ei ole vaarallinen, mutta voi pelottaa joitain ihmisiä. Peloista kannattaa keskustella ja pelon voi voittaa.

On mahdollista, että osa lapsista on saanut aikuisten puheista sen käsityksen, että suden suojelu on jonkun ulkopuolisen ryhmän "luonnonsuojelijoiden", "kaupunkilaisten" tms. keksintöä. Voit kertoa, että suden suojelu perustuu lakiin ja että lait säädetään Suomessa yhdessä, enemmistön näkemysten pohjalta ja niitä pitää noudattaa kaikkien. Lakien noudattaminen on jokaisen velvollisuus ja kaiken toiminnan perusta. Ilman yhdessä sovittuja pelisääntöjä mikään asia ei suju. Uhanalaisten lajien suojelu on kaikkien yhteinen asia.

"Kuka laskee oikein?"

Varsinkin isompien alakouluikäisten suusta voit kuulla kysymyksen siitä, kuinka paljon susia "oikeasti" on. Jos lapset ovat aikuisten suusta kuulleet, miten "tutkijat" ja "luonnonsuojelijat" "laskevat väärin" ja "oikeasti" susia on niin tai näin paljon, on luonnollista, että tämä asia askarruttaa lasta.

On tärkeää kertoa, että luonnonsuojelujärjestöt, esimerkiksi Luonto-Liitto, eivät arvioi susien tai muidenkaan eläinten määrää luonnossa. Sitä varten on olemassa Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos (nykyään osa Luonnonvarakeskusta, LUKE). Se on valtion laitos, jossa työskentelee ammattitaitoisia

tutkijoita. He kykenevät luonnossa liikkujien havaintoaineiston pohjalta arvioimaan hyvin luotettavasti, kuinka paljon eri eläinlajeja suurin piirtein on.

Jokainen voi osaltaan auttaa tutkimustyötä ilmoittamalla omat havaintonsa paikallisen riistanhoitoyhdistyksen suurpetoyhdysmiehelle. Tämä tarkastaa havainnot ja ilmoittaa oikeat havainnot eteenpäin RKTL:n tietokantaan. Villieläimiä lasketaan myös systemaattisesti esimerkiksi riistakolmiolaskennoissa, lajikohtaisissa laskennoissa ja tutkijoiden itse suorittamissa laskennoissa. Esimerkiksi riistakolmiolaskentoihin ovat tervetulleita kaikki asiasta kiinnostuneet. Lajikohtaisissa suurpetolaskennoissa on mukana eri ryhmien edustajia (metsästäjät, luonnonsuojelujärjestöt ym.) yhdessä varmentamassa, että laskenta sujuu hyvin.

Vältä suden harvinaisuudesta / uhanalaisuudesta puhuessasi takertumasta liikaa yksilömäärään. Muista, että lapset eivät hahmota suuria lukuja. On yhdentekevää heidän käsitystensä kannalta onko susia Suomessa pari kymmentä, pari sataa vai pari tuhatta. Uhanalaisuus ei todellisuudessakaan ole sidoksissa eläinten yksilömääriin. Esimerkiksi naurulokki on uhanalainen laji, mutta pyrstötiainen ei, vaikka jälkimmäisen pesimäkanta on huomattavasti pienempi. Uhanalaisuus tarkoittaa sitä, että lajin säilymiseen kohdistuu jokin uhkatekijä. Susi on uhanalaisten lajien joukossa sikäli poikkeava, että sen uhanalaisuus ei johdu elinympäristömuutoksista, vaan yksinomaan vainosta. Ihmisen muokkaama talousmetsämaisema soveltuu suden elinympäristöksi hyvin ja elättää runsaasti suden ravintonaan käyttämiä hirvieläimiä. Tämän takia suden kohdalla suojelun problematiikka on hyvin toisenlainen kuin vaikkapa valkoselkätikan tai vanhojen metsien kovakuoriaislajien kohdalla.

Muista myös, että uhanalaisuus ei ole lajin pysyvä ominaisuus, vaan asiantila, jota pyritään suojelun avulla parantamaan ja saattamaan laji takaisin elinvoimaiseksi. Sudella on mahdollisuus toipua elinvoimaiseksi, jos sille annetaan siihen mahdollisuus.

Mitä uhanalaisuus on?

Uhanalaisuus tarkoittaa taksonin vaaraa hävitä luonnosta. Uhanalaisuutta tarkastellaan kahdella tasolla: taksonomisella ja alueellisella. Kun puhutaan *Suomen uhanalaisista lajeista* tarkentuu taksonominen taso lajiin (tosin uhanalaisuusarviointi tehdään joissain tapauksissa myös alalajista, esim. susi, saimaannorppa ja etelänsuosirri) ja alueellinen taso Suomeen.

Susi on itse asiassa samaa lajia kuin koira. Koska uhanalaisuustarkastelu tehdään erikseen luonnoneliöistä ja erikseen kotieläinten ja viljelykasvien roduista (esimerkiksi lapinlehmä tai Savitaipaleen kaura), on sutta uhanalaisuustarkastelussa käsitelty koirasta erillisenä lajina, ei saman lajin luonnonvaraisena alalajina.

Susi on Suomessa luokiteltu erittäin uhanalaiseksi lajiksi. Se kuuluu siis kolmesta uhanalaisten luokasta (vaarantuneet, erittäin uhanalaiset ja äärimmäisen uhanalaiset) keskimmäiseen. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että sillä on arvioitu olevan riski hävitä Suomen luonnosta keskipitkällä aikavälillä. Maailmanlaajuisesti susi (*Canis lupus*) on elinvoimainen laji. Se ei siis ole lajina sinänsä uhanalainen, vaan uhanalaisuus on alueellista. Sen sijaan jotkut suden luonnonvaraisista alalajeista, esimerkiksi meksikonsusi, ovat maailmanlaajuisesti uhanalaisia.

Lajien uhanalaisuus johtuu yleensä elinympäristön heikkenemisestä. Jotkut lajit, erityisesti riistaeläiminä arvostetut, vainon tai laittoman kaupan kohteeksi joutuneet lajit kuitenkin poikkeavat tästä säännöstä. Susi kuuluu näiden lajien joukkoon. Susi on elinympäristönsä suhteen sopeutuvainen ja selviytyy erinomaisesti ihmisen muokkaamassa metsämaisemassa. Suomen luonnossa on tällä hetkellä sudelle ravintoa yllin kyllin,

koska metsätalouden muokkaama ympäristö tuottaa runsaasti ravintoa suden tärkeimmälle ravintokohteelle, hirvieläimille. Susi karttaa ihmistä, kuten muutkin villieläimet, mutta ei ole mitenkään erityisesti sen arempi kuin muukaan metsänisäkkäät. Vastoin edelleen esiintyvää luuloa se ei siis tarvitse valtavia ”erämaita” kymmenien kilometrien päässä asutuksesta. Susi voi kulkea pihan poikki yöaikaan siinä missä kettu tai jänis olematta ”häiriintynyt”!

Uhanalaisuudesta ei kannata lapsille puhua kovin käsitteellisellä tasolla, eikä aihe ehkä ole alakouluikäisten kanssa keskusteltaessa edes kovin tärkeä. Enemmän on syytä keskittyä asioihin, joilla on kiinnekohta lasten omaan arkeen: suden herättämä kiinnostus tai pelko, lähiseudun sudet ja niiden käyttäytyminen. Koska uhanalaisuus on kuitenkin suden suojeluun ja suojelujärjestön viestiin liittyvä aihe, vierailijan kannattaa tutustua uhanalaisuusluokitukseen ja sen perusteisiin. Joitain näkökohtia uhanalaisuuteen liittyen:

- Uhanalaisuus ei ole lajin pysyvä ominaisuus. Uhanalainen laji voi toipua elinvoimaiseksi (esim. hirvi) tai elinvoimainen uhanalaistua (esim. peltosirkku) ja muutokset voivat joskus olla nopeitakin.
- Lajisuojelun perusta on uhanalaisuusarvioinnissa.
- Suden uhanalaisuuden syy (vaino) poikkeaa useimpien uhanalaisten lajien uhanalaisuuden syistä (elinympäristömuutokset). Tämä on suden kannalta itse asiassa myönteinen asia: mikäli vaino saadaan loppumaan, laji voi elpyä nopeastikin
- Uhanalaisuusluokitus ei ole ”absoluuttista totuutta”, vaan ihmisen luoma luokittelujärjestelmä, jolla on välineellinen funktio ja jonka perusteita myös muutetaan. Esimerkiksi vuoden 2010 Suomen lajien uhanalaisuusluokitus poikkeaa perusteiltaan jonkin verran vuoden 2000 luokituksesta.
- Arkikielessä käsitettä uhanalainen käytetään usein merkityksessä ”arvokas”. Tämä on suojelunäkökulmasta ihan ok, mutta käsitteen käyttäjän kuitenkin syytä tiedostaa ja muistaa, että käsitteen varsinainen tarkoitus ei ole olla luontoa arvottava.